

הארחת השבת

אמרים פנינים וסיפורים על פרשת השבוע

פרשת ויצא

תשפ"ה

גיליון 239

א לעבטיגען שבת

מאת הרב יהודה צבי שפירא רב המוסדות

עשר בשביל שתתעשר

מעשרות וצדקה גילוי האמונה

בליקוטי הלכות (פיקדון ודי' שומרים ג יד): מרבה להרחיב בדברים עמוקים על ענין האמונה בתוך חלל הפנוי – בראשית הבריאה, ומקשר זאת לפרשייתנו – גם על ענין הבטחה של יעקב אבינו במעשרות. וכה הם תורף דבריו: אבות העולם עיקר גייעתם ועבודתם היה רק בשביל לגלות האמונה הקדושה בעולם. כי אז ה' קודם מתן תורה הייתה הקדושה נעלמת מאוד והיה כל העולם אז בבחינת חלל הפנוי, והם בחוזה אמונתם ועבודתם גילו ופרסמו שגם בחלל הפנוי גם שם נמצא השי"ת והמשיכו אמונה בעולם.

וזהו "ויפגע במקום" - אין פגיעה אלא תפילה, היינו שהמשיך את האמונה. וזה המקום היה מקום הבית המקדש מקום קודש קדשים נקודת האבן שתיה כשרז"ל, רק שאז הייתה עדיין הקדושה נעלמת ולא הי' שום אדם יודע ממנה כ"א יעקב ע"י חוזה אמונתו נתגלה לו סוד נקודה זו שהוא נקודת האבן שתיה הנעלמת במקום - שהוא נקודת האמונה, שע"י זוכים להאמין ולידע שגם שם בבחינת חלל הפנוי נעלם השי"ת.

ויעקב אבינו ראה ששם אי אפשר לעמוד בשום שכל כ"א באמונה כי שם צריכים רק בחינת שינה - הסתלקות המוח וסומכים רק על אמונה לבד. וזהו "וילך שם כי בא שמש השמש", שמש הוא השכל - שראה ששם נסתלק השכל וא"א להבין בשכל בשום אופן כ"א באמונה לבד שהוא בחינת לילה בחינת שינה הסתלקות המוחין.

וזהו "ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו", היינו שלקח כל הקושיות הבאים מחלל הפנוי שהם בחינת אבני גנף והכניס כולם לתוך אמונה כדי לבלטם שם ע"י אמונה. וע"כ כשהקיץ יעקב משנתו: נדר נדרו, ועיקר גמר נדרו היה "וכל אשר נתן לי עשר אעשרנו לך", שגדר ליתן צדקה ומעשר, שהוא מצוה הנעשה בממונו, וכמובא שם בהרחבה - שעיקר תיקון האמונה הוא ע"י הממון שנותנים בשביל השי"ת.

אמרו עליהם על חסידי ברסלב מהעיר טרהוויץ שבאוקראינה שהיו מפרישים כל כך הרבה לצדקה, עד שאמרו עליהם שאין מחלקים מעשר מממונם, אלא משאירים מעשר לעצמם ומחלקים שאר ממונם לצדקה. נהדר גם אנו במצווה זו ונרוויח רבות. נלך בדרכיו של יעקב אבינו בפרשתנו: "יוכל אשר נתן לי עשר אעשרנו לך" - ככלי לקבלת השפע והברכה.

מעשה באדם אחד עשיר - מספרים לנו בעלי התוספות במסכת תענית (ט). - שהייתה לו שדה שעשתה אלף כור, והיה אותו עשיר נוטל מאה כורין למעשר, ומפריש כל שנה ושנה, וכן עשה כל ימיו. בסוף ימיו קרא לבנו ואמר לו: 'בני! דע לך ששדה זו שאני מוריש לך עושה בכל שנה ושנה אלף כורין; היזהר שתפריש מאה כורין כאשר עשיתי!'. מת אותו האיש ועמד הבן במקומו, ועשתה השדה אלף כורין כאשר הייתה עושה בחיי האב, והפריש ממנה הבן מאה כורין.

בשנה שניה נסתכל וראה הבן שמעשרותיו עולים לו להון תועפות, והחליט שלא להפריש יותר. לשנה האחרת נתמעטה השדה ולא עשתה כי אם מאה כורין. נצטער על כך, ושמענו קרוביו שכך מיעט ולא הפריש מעשר; באו כולם אצלו מלובשים לבנים ושמחים. אמר להם: 'כמדומה לי שאתם שמחים בקלקלתי'. אמרו לו: 'וכי נצטער עליך כי גרמת לך כל הרעה הזאת, ומפני מה לא הפרשת מעשר כראוי היטב. בוא וראה כי מתחילה כשבאה השדה לידך היית בעל-הבית, והקב"ה כהן - שהיה מפריש המעשר חלקו ליתן לעניים, ועכשיו שלא הפרשת חלקו, לא היה הקב"ה בעל הבית, ואתה כהן שאין שדך עושה מה שהייתה עושה מתחילה'.

הבטחה זו בעצם מפי הקב"ה בעצמו כביכול לנותני צדקה ומעשרות הובטחה: 'הביאו את כל המעשר לבית האוצר, ובחנוני נא בזאת אמר ה' צבאות-אם לא אפתח לכם את ארובות השמים והריקותי לכם ברכה עד בלי די'.

הסתפקות ושמה בחלקו

עשר בשביל שתתעשר - דרש רבי יוחנן מן הפסוק: 'עשר תעשר' - המעשר מעשיר את האדם. בכוחו וזכותו ברכה הוא ושפע מקבל בנכסיו. הרבה גוונים יש לה לעשירות. ההבטחה על העשירות אינה מתבטאת רק בהגדלת הונו ורכושו הרב של האדם.

בליקוטי מוהר"ן (תורה רכ"א) כותב: שהעשירות שחכמינו הבטיחו לאיש שמעשר, כוללת גם את מידת ההסתפקות במועט והשמחה בחלקו. "וזהו כוונת חז"ל על הפסוק: 'ובחנוני נא בזאת... עד בלי די' - עד שיבלו שפתותיכם מלומר די. כי הרי אין אדם מת וחצי תאוותו בידו, כי אם יש לו מנה רוצה מאתיים, אך לעומת זאת - המקפיד על מעשרותיו, יש לו ההסתפקות במה שברשותו, וזוכה הוא לומר 'די'".

וכן עוד שם במעלת המעשר: על ידי שנותנין מעשר ניצול משונאים, כי השם יתברך מכסה אותו בידו ומצילו... וזה בחינת (שעיה נ"א): 'ובצל ידי כסיתיד' שהשם יתברך מכסה עליו בצל ידו ומצילו. ויעויין בספר 'חיי מוהר"ן' (תצא) שמאריך רבי בעניין הנהגות בצומות ועוד - שציווהו רבינו לשים נתן. ובתקופה מסוימת בין ההנהגות שציווהו היה בעניין ההידור במצוות מעשר: "...ולהשתדל ולהתאמץ בכל עוז במצווה זו בכל מה דאפשר. וגם אחר שפטר אותי מהתעניתים דברתי עמו מענין מצוה הנ"ל, ואמר לי: שאני צריך גם עתה להיזהר בזה בכל עוז...".

פניני פרשה

"ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה" (כ"ח, י')
"באר", רומז על הצדיק - "באר הפרוה שרים". "שבע" בחינת שבת - צדיק. "אנת הוא שבת דכולי יומי" (זוה"ק). עצם ההליכה וההתקרבות לצדיק מסיר את החרון אף. וזהו: "וילך חרנה" שהולך ומסתלק החרון אף ונמתקים הדינים והגבורות. וכמובא בספר המידות (המתקת דין מ"ח) "ע"י שבא אל הצדיק, ביאתו בעצמה יכולה להמתיק הדינים".

"והנה סלם מצב ארצה" (כ"ח י"ב)
ב'מדרש' שלקח י"ב אבנים כנגד י"ב שבטים שעתידיים לצאת ממנו. ואפ"ל שגם בסולם זה שראה יעקב מרומז ה"ב שבטים, כי "והנה סלם מצב ארצה" (עם התיבות והכולל), בגימטריא: ה'ראשי תיבות' של שמות י"ב שבטים (עם הכולל).

"והנה סלם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה" (כ"ח, י"ב)
בתיבת סלם מרומז עסק ולימוד התורה, ס' - תורה שבע"פ ששים מסכתות. מ' - תורה שבכתב - ארבעים יום שניתנה תורה. ל' - כלליות התורה שמתסיימת באות ל' "לעיני כל ישראל" - הכל הולך אחר הסיים. סלם מוצב ארצה אך ראשו מגיע השמימה.

"אין זה כי אם בית אלוקים זה שער השמים" (כ"ח י"ז)
אפ"ל שתיבת "שער" מרומז כל השלשה "בתי מקדשות" שייבנה במקום שיעקב אבינו שכב. אות: ש' כנגד בית ראשון שנבנה ע"י ש"למה. אות: ע' כנגד בית שני שנבנה ע"י ע"זרא הסופר. (כן אפ"ל על בנינו לאחר ע' שנים של גלות). וכן הוא במדר' (בר"ר פס"ט ז') שיעקב אבינו ע"ה ראה בית המקדש בחורבנה כנגד ב' בתי מקדשות. אות: ר' כנגד מה שנאמר בשיר השירים "מאתיים לנוטרים את פרי" ויעויין במפרשים שזה טובב והולך על הגאולה העתידה בביהמ"ק השלישי. כן אפ"ל שהמילוי של האותיות תיבת 'שלישי' (עם האותיות והכולל) הם גימטריא 'מאתיים' אות: ר'.

"וישא יעקב רגליו וילך ארצה בני קדם" (כ"ט א)
ברש"י שנעשה קל ללכת, יעו"ש. ונוכל ללמוד מכאן שיש מצוה לרוץ לדבר מצוה, כמובא - שהרי הלך לחפש את זיווגו.

"ויגש יעקב ויגל את האבן מעל פי הבאר" (כ"ט י')
"אבן" רומז על לב האבן. "באר" רומז על "תורה ותפילה". תורה - אין מים בלא תורה. תפילה - עפ"י דברי הפסוק: "פתח צור וזיובו מים" (ליקו"מ כ'). האבן נראית בהתחלה כמשא כבד, המניעות והקשיים נראים כאבנים וכמכשלות שאי אפשר להתגבר עליהם, אולם כשניגשים רואים שיש כן בידי האדם הכוח להתגבר עליהם. כשיעקב איש הישראלי ניגש לבאר לתורה ותפילה וחפץ באמת

שירת הפרשה

"יוכל אשר נתן לי עשר אעשרנו לך"
והריקתי לך ברכה עד בלי די הפתוב מבטיחך.

זכור נזכר שהמעשרות מעשירים המה
ברכה והצלחה מכניסים בפרנסה.

תנינת המעשרות הם בעצם עבוךך.
הקב"ה כפנכול שתף בדיךך.

ממשיכים בהנהגה זו את האמונה התמה
שפע שמים למתדירים במעשרות פהלקה.

הַמִּשְׁךְ פְּנִינֵי פְּרִשָּׁה

סיפורים מאירים

סיפורי פרשה במשנת רביה"ק מוהר"ן מברסלב ותלמידיו ז"ע

"ויצא יעקב" (בראשית כח י)

שמחתו של רבי ישראל קארדונער ביציאתו מהעולם

היה זה האי חסידא רבא רבי ישראל קארדונער (רבו המובהק של רבי ישראל בְּעַר אודסר) שחיזק וניחם את עצמו לפני יציאתו מהעולם – סמור לזמן פטירתו, באמרו: "ברוך ה' שאני הולך ועוזב את העולם הזה – כשאני עטור בזקן ופאות".

"וילן שם" (בראשית כח י)

"עדין ער אתה? ישן ישן"

היה זה מנהגו של מוהרנ"ת, דבאם היה לוקח מאן - דהוא שיישן עמו, היה בוחר באותו אחד, שהיה יודע שיישן היטב, כדי שלא יפריע לו בסדר עבודתו.

וסיפר תלמידו רבי נחמן מטולדשין - שהיה דר אצלו הרבה, וכן עוד רבים מאנ"ש שאכלו על שולחנו. פעם טח את מר לבו לפני רבי לוי יצחק בנדר זצ"ל, על קשייו הרבים במלחמת היצר, ועל אף העצות הרבות ששתו לו חבריו, לא הועילו לו במלחמתו עם יצרו.

יעץ לו רבי לוי יצחק, שבכל לילה לפני לכתו לישן ילמד בספר "ליקוטי מוהר"ן" עד שיירדם מתוך לימוד בו. ואכן לאחר זמן לא רב בא אליו בשמחה והודה לו על עצה זו שנתן לו, כי הועיל לו מאד, והתקרב על ידי זה מאד הוא ובני ביתו לקיום עוד עצותיו של רבינו.

הלימוד לפני השינה – כסגולה להכנת היצר

היה זה יהודי חסיד, שהיה גר ב'מוסקבא' - שהיה ידוע למכנים אורחים גדול מאד, והיה זה גם הגה"ח רבי אברהם שטרנהרץ - שהיה דר אצלו הרבה, וכן עוד רבים מאנ"ש שאכלו על שולחנו. פעם טח את מר לבו לפני רבי לוי יצחק בנדר זצ"ל, על קשייו הרבים במלחמת היצר, ועל אף העצות הרבות ששתו לו חבריו, לא הועילו לו במלחמתו עם יצרו.

יעץ לו רבי לוי יצחק, שבכל לילה לפני לכתו לישן ילמד בספר "ליקוטי מוהר"ן" עד שיירדם מתוך לימוד בו. ואכן לאחר זמן לא רב בא אליו בשמחה והודה לו על עצה זו שנתן לו, כי הועיל לו מאד, והתקרב על ידי זה מאד הוא ובני ביתו לקיום עוד עצותיו של רבינו.

"אין זה כי אם בית אלוקים זה שער השמים" (בראשית כ"ח יז)

תפילתו של רבי נתן מברסלב

היה זה תלמידו הגדול של רבי נתן מברסלב – רבי נחמן מטולדשין, שהיה מכין ומטיב את הנרות וגם להטמין את החמין בביתו של מוהרנ"ת לכבוד שבת קודש.

והיה זה פעם באיזה ערב שבת – סמוך מאוד לכניסת השבת, כשהיה עסוק בהטבת הנרות בביתו של מוהרנ"ת, ניגש רבי נתן אל פתח הבית והניח ידו על המזוזה שעל הדלת, ואמר לו לרבי נחמן מטולדשין: "נחמן, עס וועט זיין פֿינעף מינוט – זאלסטו מיר זאגן" – "נחמן, כשתעבורנה חמש דקות אמור לי".

בינתיים החל מוהרנ"ת בתפילתו – התפלל ושפך שיחו לפניו יתברך, ומרוב לחץ הזמן של שבת הקרבה ובאה, הביט כל הזמן רבי נחמן מטולדשין על השעון להזכיר לרבי נתן בסיום חמש הדקות. וכשעבר הזמן ורבי נחמן מטולדשין אמר לרבי נתן שהסתיימו להן החמש דקות, התבטא רבי נתן ואמר: "נחמן, גרויסקע פֿינעף מינוט" – "נחמן, חמש דקות גדולות" והאירית בתיבת 'גרויסקע' – 'גדולות', כשביטא בכך את שמחתו הגדולה שזכה לחטוף חמשת רגעי תפילה והתבודדות, על אף הדוחק והלחץ של ערב שבת קודש.

להסיר את האבן מעיניו כמו פקק מעל הצלוחית - כדברי רש"י. היצר הרע אינו יותר מכח המדמה וכדברי רבינו (ליקו"מ כ"ה) שצריכים לקרוא ליצר הרע בשם מדמה. והבא ליטרה מסייעין לו - רק צריכים להאמין בכוח שיש לכל אחד ואחד, ובל נהיה כפיל הגדול שאפילו כשמשכחו העכבר לא יבעט בו וכל זה מחמת שטות שאינו יודע מכוחו... (שיר נעים בהקדמת ליקו"מ).

"ויגל יעקב את האבן מעל פי הבאר" (כ"ט י)

"ויגל" – לשון "גילה – שמחה" – בכוח השמחה מגוללים את לב האבן.

עֵתָה הַפְּעַם יִלוּהוּ אִישֵׁי אֱלֹהֵי כִי יִלְדָתִי לֹו בָּנִים עַל כֵּן קָרָא שְׁמוֹ לֹוִי (ל לד')

אפשר לומר בהקדם, על פי דברי חז"ל (תענית לא. כתובות נט: ומובא בספר המידות) "אין אשה אלא לבנים", וכן "שבפחות מג' שנים לא הוי חזקה" (בבא בתרא). וזה המרומז כאן בדברי לאה, שלאחר שילדה ג' בנים אמרה: "הפעם ילווה אישיו אל" שכבר יש לה את החזקה של ג'.

והמשך דבריהם במסקנת הסוגיא, וכן פוסקים הר"ף והרא"ש, שהטעם שג' שנים הוי חזקה לשיטת רבא, ששנה ראשונה ושניה "מיזדהר איניש בשטרי טפי לא". וזהו לוי מלשון הלוואה – רמז על שטר הלוואה.

גם "לוי" הוא מלשון לויח שעד ג' שנים אדם נתלווה עם שטרו ושומר עליו.

"וישא יעקב רגליו וילך ארצה בני קדם" (כט, א')

בפירוש רש"י ובמד"ר, כבר הקשו ודקדקו על לשון זה "וישא יעקב רגליו" הרי כבר כתוב בהמשך "וילך ארצה בני קדם" ועיין שם מה שתירצו.

ואפ"ל על פי המובא בקריעת ים סוף "ויסע משה את ישראל מים סוף" ובמכילתא: שהסיען 'בעל כרחן' מכיון שהיו עסוקים בבזית הים, לכן גם בכאן, לאחר החלום וההתגלות האלוקית שהיה ליעקב בחלומו היה קשה לו ליעקב להיפרד ממקום קדוש זה והיה נצרך לעבודה מיוחדת, לכך נכתב "וישא יעקב את רגליו" לשון נטילה ומשא.

עוד י"ל עפ"י המובא בגמ' (סוכה מט:): על עליה לרגל "מה יפו פעמותיהן של ישראל בשעה שעולין לרגל" ולכן לאחר שנפרד ממקום המקדש מודגש יופי זה שנשא את רגליו ופסיעותיו.

עוד י"ל ש"אשה" הוא בחינת "רגלין", וכמובא בזוהר (וירא ק"ב) על הפסוק 'רגלי חסידיו ישמור דא איתתא'. וזה: וישא יעקב את רגליו שהלך לחפש את זיווגו בחרן.

עוד י"ל עפ"י דברי חז"ל בעירובין (דף י:): וכן נפסק בהלכה שהמתפלל צריך שיכוון את רגליו, שנאמר 'ורגליהם רגל ישראל' וכאן לאחר שסיים תפילתו ועמידתו לפני הש"ת הרים ונשא את רגליו.

"וישא את קלו ויבך" (כ"ט, א')

ברש"י, 'לפי שצפה ברוח הקודש שאינה נכנסת עמו לקבורה'. ואפ"ל "מערת המכפלה" (עם ב' התיבות) גימטריא: "וישא את קלו ויבך".

"וירא והנה באר בשדה" (כ"ט, ב')

אפשר לומר שר"ת של "וירא והנה" עולה במספר י"ב, כנגד י"ב שבטי ק"ה, שכאן הייתה תחילת מציאת זיווגו של יעקב ותולדותיו. והר"ת של "ב'אר בשדה" הם ארבע כנגד ארבע אימהות ובהמשך הפסוק: "והנה שם שלושה עדרי צאן" רומז על שלושת האבות. וזהו: "ומן הבאר הוא ישקו העדרים" – ללכת בדרכי אבותינו ואמותינו – הרמוזים כאן.

זוית ראיה <<

הרב החסיד
רבי שמעון
שפירא זצ"ל
בשיחה
לתלמידיו
אהבת משה

מוסדות ברסלב "אהבת משה"

ע"ש רביה"ק מוהר"ן מברסלב ז"ע
תלמודי תורה ירושלים • בית שמש • ישיבה לצעירים • הישיבה הגדולה

אבל יחיד עשי לך

בלב קרוע ומרותח, דווים וכואבים אנו את הסתלקותו הנוראה לשמי מרום של האי גברא רבא, איש אשר רוח בו, אהוב למעלה ולמטה, קדישא ופרישא, מורם מעם, עבד את קונו במסירות נפשו ובדם תצמית ליבו, שליח ציבור של עם ישראל בתפילותיו ודמעותיו אשר שפך לפני קונו ויוצרו. נשא את כאבם של עם ישראל על לוח ליבו הטהור, ורדף צדקה וחסד בכל נפשו ומאוד, עמד ושימש את באי בית הכנסת הגדול בחסידי ברסלב בירושלים במסירות ובנאמנות אין קץ, גומל נפשו לכל איש בר ישראל במידותיו הנאצלות והתרומיות, התגבר כארי בחצות לילה ובאשמורת הבוקר בתמידות ובמסירות, ראש וראשון לכל דבר שבקדושה, שמו מפארים ומהללים

הרה"צ רבי שמעון ישראל שפירא זצ"ל

בן לאותו חסידא ופרישא הרה"צ רבי שמואל זצ"ל

זכו מוסדותינו הק' שליווה אותם זה כבר עשרות בשנים, הלהיב את בני הנעורים תשורת בני ישיבותינו בשיעוריו הרמים אשר בקעו מלבו הזך והטהור, חיזק את ילידי התלמוד תורה בתורה ויראת שמים וחסידות צרופה, דאג לכלל ולפרט בכל עניני המוסדות, הפיח והכניס רוח חיים בהופעותיו הרבים לפני התלמידים היקרים ובגורי ישיבותינו

"בת עמי חגרי שק והתפלשי באפר אבל יחיד עשי לך מסד תמרוים" (ירמיהו 1)

בהמשך דרכיו ואורחותיו הטהורים שהאיר בנו והנחילנו בכל לבבו ונפשו נמא נוחם ואור להמשיך בדרכו הטהורה ולהתחזק בעבודת קונו ויוצרו באור הגדול והבהיק של רביה"ק הנחל נזבע מקור חכמה ז"ע, ולא ישמע עוד שוד ושבר בבבלנו, אמן

הכואבים ומתאבלים מרה
הנהלת המוסדות
רבנן ותלמידהון